

Desiree Dolron is een van de weinige Nederlandse fotografen die louter in het museale circuit opereren. Met een bijna op zelfkastijding lijkende beheersing en precisie werkt zij aan haar fotografie; ze rust niet totdat de totale perfectie in een foto is bereikt. Dat kan soms jaren duren. Maar ook geeft ze zich regelmatig over aan een onstuitbare reisdrang. Portret van een avontuurlijke, zeer succesvolle fotografe met in haar werk een eigenaardige combinatie van ingetogenheid en exuberantie.

tekst: annemiek van grondel

Xteriors II
(2001-2006);
Courtesy Galerie
Gabriel Rolt

**sans doute
une dolron**

Gezichten van was. Getourmenteerde gelaten die de vreselijkste kwellingen ondergaan uit eerbied voor en uit naam van het Hogere. Verstilde onderwaterportretten. Landschappen en interieurs met een zodanig perfecte compositie dat bevolking ervan bijna uitgesloten lijkt. Vrouwen uit Cuba waar het leven vanaf straalt.

Het werk van Desiree Dolron (1963) is een eigenaardige combinatie van ingetogenheid en exuberantie. Hoewel elke serie een heel eigen

karakter heeft, draagt het toch dat *je-ne-sais-quoi-mais-c'est-sans-doûte-une-Dolron*-stempel. Haar carrière, die sinds enkele jaren een duizelingwekkende vlucht heeft genomen, is geenszins gepland. De weg ernaartoe lijkt een avontuurlijke reis, een aaneenschakeling van momenten die wel moest leiden tot succes. Geen toevalligheden, Dolron koos instinctief de juiste route.

Al vanaf jongsaf aan was het haar wens fotograaf te worden. 'Als meisje van 14 hield

ik plakboeken bij met modeplaatjes', vertelt ze in haar appartement in Amsterdam. 'Vanaf mijn twintigste begon ik zelf te fotograferen.' De autodidact volgde pas lessen op de School of Visual Arts in New York toen ze midden twintig was. Vervolgens werkte ze als assistent van modiefotografen en beeldend kunstenaars, waaronder Gerald van der Kaap. 'In eerste instantie wilde ik modiefotografie doen', verklaart Dolron. 'Maar al gauw had ik geen zin meer in al dat gedoe: modellen, sty-

ling. Ik wilde liever alleen werken.' Alleen werken, en het liefst niet in opdracht. Louter vrij werk maken. Dat willen er wel meer. Dolron is een van de weinige fotografen die het gelukt is zonder elke dag pindakaas op toast te hoeven eten. De keuze voor autonome fotografie en het verwerpen van commerciële of opdrachtfotografie in het algemeen stond al vroeg vast. 'Ik had veel vrienden die autonoom werk maakten', verklaart Dolron. 'Zij waren veelal opgeleid aan de Rietveld, waar autonomie wordt gestimuleerd. Dat is anders bij fotografen die van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag komen. Daar werd je, althans vroeger, meer de commerciële hoek ingestuurd.' Hoewel ze als tiener al veel van de wereld probeerde te zien, besloot Dolron vanaf haar 28ste daadwerkelijk voor zichzelf te gaan werken. Daarvoor begon ze gericht reizen te maken. Tussen 1991 en 1999 leidden haar wegen naar onder meer Thailand, Pakistan, de Filipijnen, Marokko en Maleisië. Tijdens de eerste reis, van ongeveer een jaar, verbleef ze in India: New Delhi, maar ook het in de greep van geweld verkerende Kashmir. Gevaarlijk? Dolron lacht. 'Ik had geen idee. Ik woonde er bij zigeuners, die ik in zwart-wit fotografeerde, en reisde vrijelijk heen en weer. Bij toeval kwam ik daarna terecht op Shivaratri, een festival ter ere van Shiva.'

..... trance

Shivaratri is een serieuze aangelegenheid in India. Een week lang vieren sadhu's, bedreadlockte, met verf en as ingewreven mannen die worden gezien als plaatsvervaarders van de goden op aarde, de verjaardag van deze hindoeïstische godheid. En raken daarbij gezamenlijk of afzonderlijk door zelfkastijding in een diepe trance. Middels controle over lichaam en geest hopen deze diepgelovigen op de begeerde verlossing. Een gefascineerde Dolron bezocht ook in andere Aziatische landen en in Noord-Afrika religieuze manifestaties waarbij het uitgangspunt de scheiding van lichaam en geest is. Haar werk op de religieuze festivals is ondergebracht in de serie *Exaltation*. Hierin is op expliciete maar integere wijze te zien hoe diverse mensen trachten de verlossing van het eigen lichaam en bewustzijn te bereiken. Of dat nu door het manmoedig dragen van het kruis en de doornenkroon van Christus is, door flagellatie en automutilatie - het tot bloedens toe ranselen van en verwondingen toebrengen aan het eigen lichaam - of uit naam van Shiva het onthouden van voedsel en zelfs zuurstof door zich dagenlang in begraven toestand te begeven. Transcendentie door middel van diepgaande trance. De mensen op de sublieme zwart-witportretten (contrastarm, diffuus, in sepiatonen) stralen een waardige onaantastbaarheid uit, die in schril contrast staat met de verschrikkelijke dingen die zij zichzelf lijken toe te brengen. Het resulteerde in 1993 in de debuutexpositie *Religion & Death* in de Kunsthal in Rotterdam. Het werk is naderhand gepubliceerd in het

boek *Exaltation – Images of Religion and Death*.

Sindsdien exposeert de fotografe, die in Nederland wordt vertegenwoordigd door Galerie Gabriel Rolt, veelvuldig. Behalve in diverse galeriën vonden solotentoonstellingen plaats in onder meer het Stedelijk Museum Sittard (*Silence of the Eye*), het Groninger Museum (*Behind The Eye*) en het Fotomuseum Den Haag. De serie *Gaze*, verstillde onderwaterportretten in kleur, werd in 1996 onderscheiden in de categorie Fotografie van de Prix de Rome. Niet alleen in Nederland is Dolron een naam van betekenis, ook in het buitenland is haar ster rijzende. Ze exposeerde in talloze groepsen solotentoonstellingen in onder meer Arles, Bombay, Boekarest, Seoul, Montreal, Potsdam, Frankfurt, Berlijn, Venetië, Washington, Havana, Londen en Parijs. Haar werk wordt sinds enkele jaren behalve in Amsterdam ook vertegenwoordigd door de Londense Michael Hoppen Gallery. Het Amerikaanse blad *The Village Voice* schreef lovend over haar foto's die in 2002 en vorig jaar op Paris Photo waren te zien en werk is aangekocht door onder meer het Guggenheim in New York, het Museo Reina Sofía in Madrid en het Victoria & Albert Museum in Londen.

..... claustrofobisch

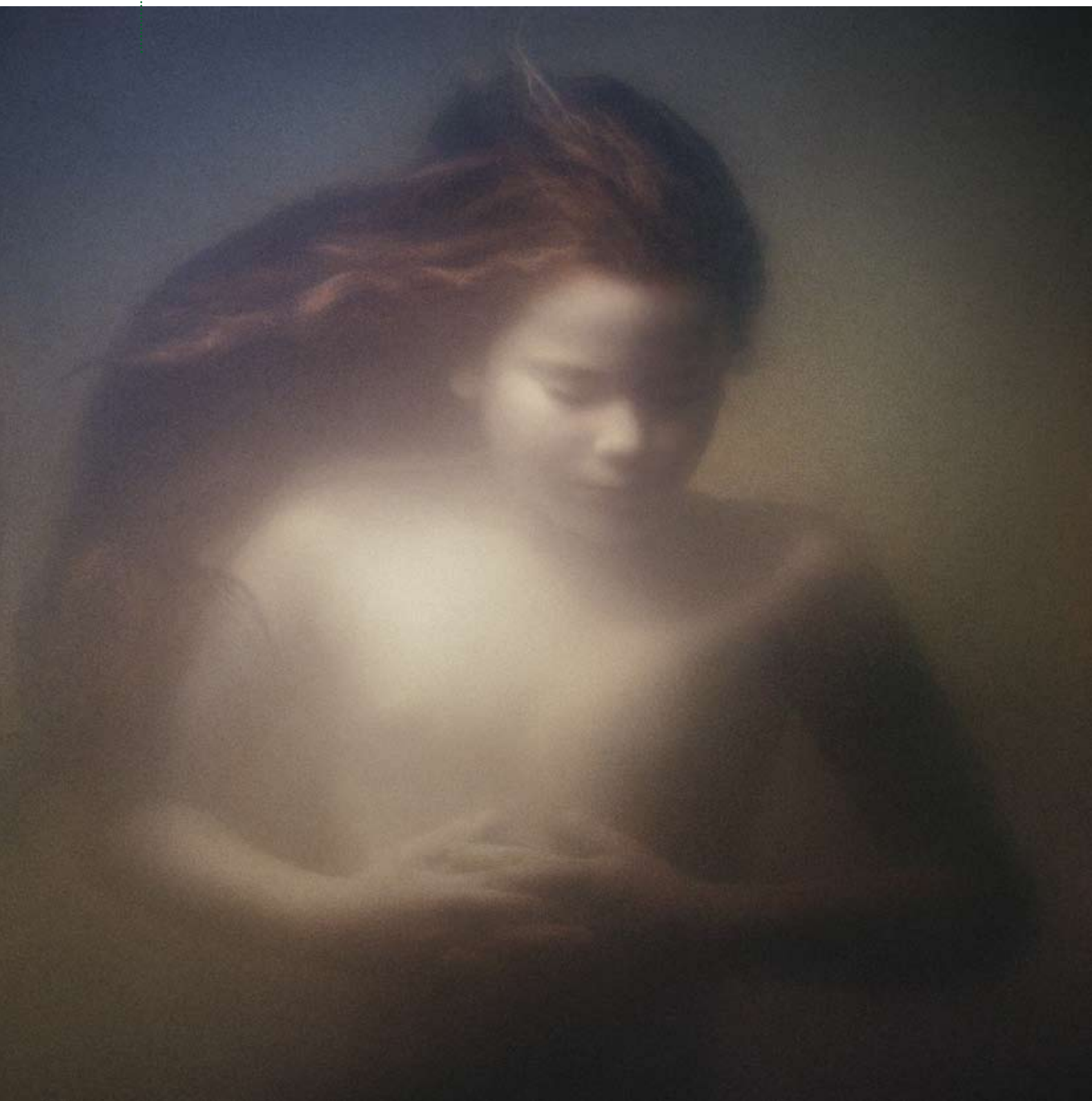
Naast transcendentie door middel van religie zijn overstijging van het ego, isolatie en vervreemding terugkerende elementen in het werk van de fotografe. In de series *Blind* (1995) en *Gaze* (1998) concentreerde zij zich respectievelijk op de belevingswereld van mensen zonder gezichtsvermogen en op de wereld onder water. Voor de laatstgenoemde serie verbleven haar modellen urenlang in een met water gevuld bassin. 'De sessies van duerden wel zes uur', vertelt Dolron. 'De gefotografeerden hadden loden gordels om hun middel. In het bad had ik een soort tent gebouwd, waarin de opnamen plaats vonden. Heel claustrofobisch, in een kleine geïsoleerde ruimte.' Ze lacht breed en zegt droog: 'Jammer dat ze niet dood waren. De luchtballen uit hun mond waren nauwelijks weg te retoucheren.' Niet alleen haar onderwerpskeuze, maar ook de afwijkende kleurkeuze en de geduldige manier van fotograferen en op de computer retoucheren geeft haar werk, hoe verschillend ook in onderwerp en toonzetting, een schilderachtige kwaliteit. Kunstwerken uit het begin van de twintigste eeuw, maar ook schilderijen van Vermeer en de Vlaamse primitieven, met name de portretten, zijn een bron van inspiratie voor de fotografe. De portretkunst door de eeuwen heen heeft haar manier van kijken en het onderzoek hoe mensen worden geportretteerd diepgaand beïnvloed. Overigens benadrukt zij geen portretten te maken: 'Portretten vallen in mijn verhaal. En als ik exposeer houd ik er ook altijd rekening mee dat de tentoonstelling narratief blijft.' In *Xteriors*, de serie die haar roem buiten

onze landsgrenzen deed uitstrekken, zien we die schilderachtige kwaliteit het letterlijk terug. Sterker: niemand zou ervan opkijken als de mysterieuze, duistere tafereel met een penseel en olieverf op canvas zouden zijn gecreëerd. In 2001 exposeerde Dolron voor het eerst drie foto's van deze serie, waaraan zij nog steeds werkt. Het landgoed Amelisweerd vormt de perfecte locatie voor de geserreerde, afstandelijke, welhaast picturale beelden, die doordrenkt zijn van een zoete melancholie en serene schoonheid. Ze refereren aan de kleurstelling en densiteit van de Vlaamse Primitieven, zoals Petrus Christus, wiens *Portrait of a Young Girl* een grote inspiratiebron is geweest. Door de lichtval en talloze subtiele digitale aanpassingen wordt een toonbeeld van sereniteit geschetst. De meisjes die dankzij de doordringende Dolronblik een bijna buitenaardse schoonheid in de foto's hebben verkregen, zijn niet gecast. Het zijn kinderen van vrienden en bekenden. Of de fotografe vond ze tijdens speurwerkzaamheden op straat. Niet alleen de opnamen namen een schier eindeloze tijd in beslag, ook het nabewerkingproces vergde een vol jaar. Zo zijn voor de foto *Xteriors XIII*, het beeld van de jongen

Vegetarian Festival, Thailand (Exaltation, 1999); Courtesy Galerie Gabriel Rolt

.....

Study #15 (Gaze, 1996-1998); Courtesy Galerie Gabriel Rolt

Vegetarian Festival, Thailand (Exaltation, 1999); Courtesy Galerie Gabriel Rolt

..... die omringd door vrouwen op het bed ligt, 20 negatieven gebruikt. Dolron: 'Elke opname heeft een lange sluitertijd. De jongen lag roerloos, was gewoon in slaap gevallen. Maar de compositie met de vrouwen eromheen behoefde vervolmaking. Iedere schaduw geeft een andere uitdrukking aan een gezicht. Hoe laat je het ene met rust en laat je nog een kleine beweging zitten in een houding? Daar gaat heel veel tijd in zitten. De kleurstelling was ook ingewikkeld: het wit van die jongen en het zwart van de vrouwen. Er zitten zo ongelooflijk veel gradaties tussen wit en zwart, maar ook alleen al in zwart. Heel gecompliceerd, een onvoorstelbare uitdaging.'

.....perfectionistisch

'Zij communiceert niet, hoeft geen dialoog aan te gaan met de kijker. En dat vind ik wel zo prettig', staat te lezen in een interview van Dolron met Sandra Smalenburg in het NRC Handelsblad. Het is een citaat van de fotografe over het meisje dat model staat in een werk van de Deense schilder Vilhelm Hammershøi (1864-1916). Het is duidelijk: Dolron schept totaal onafhankelijk haar eigen wereld. Een van de kenmerken van Dolrons fotografie is de combinatie van verstilling en indringendheid. Of het de mysterieuze Xteriors of de onder-

waterportretten betreft, de foto's van buiten zichzelf tredende gelovigen of de droomachtige beelden van Blind, Dolron treedt er intuïtief doch bewust mee buiten de paden van het realisme. Zowel haar documentairefotografie als geënceneerde en half-geënceneerde werk bevat tegelijkertijd indringendheid in de zin van overrompelende acties, en rustige ingetogenheid. Naar binnen keren of buiten zichzelf treden.

Gaat Dolron achter de camera en de computer ver in haar perfectionisme, ook in het zoeken naar onderwerpen betoont zij zich fanatiek. Een ontmoeting en fotosessie met Fidel Castro in 2001 bleek op het laatste moment onmogelijk. De fotografe nam de gelegenheid te baat om Cuba voor de lens te krijgen op een niet-geijkte manier. Vergeet de salsa, de communistische propaganda, de oude Amerikaanse auto's. Haar melancholieke, sfeervolle beelden lijken filmstills uit een bekroonde film. Documentairefoto's met een sterk verhalend karakter: beelden van beschaduwde, verzonken stegen die fluisteren van een eeuwenoude mystiek. Spelende kinderen op straat, van gemeenschapszin sprekende interieurs met afgebladderde meubels en trotse bewoners. Een bewogen beeldverhaal over een bijzonder sociaal stelsel.

Het resultaat was in 2002 te zien op de tentoonstelling *Te dí todos mis sueños*. Hiervan werden dat jaar op Paris Photo foto's geëxposeerd en een jaar later verscheen het gelijknamige boek.

Een ander geliefd onderwerp, dicht bij huis: neefje Roy (12) en nichtje Selien (10), producten van haar twee zussen. Hen volgt de fotografe al sinds hun geboorte. Onlangs werd een werk van het tweetal in een bootje, dromerig maar toch alert in de lens kijkend, aangekocht door het Gemeentemuseum Den Haag. Ook het Ministerie van Buitenlandse Zaken kocht een beeld aan. Het geld dat ze verdient met foto's waarop zij zijn geportretteerd, stort ze op hun bankrekening. 'Als ze achttien zijn, wil ik die beelden bundelen in een boekje', zegt de suikertante stralend.

.....hemel en hel

Dolron woont in een uiterst ruim, witbemuurd appartement op het Prinseneiland. Toch is het te krap voor woon- en werkruimte ineen, niet verwonderlijk gezien de afmetingen van haar werken. Een zoektocht naar een nieuw atelier is begonnen. Momenteel is ze druk bezig met de voorbereiding van een nieuwe expositie. Van september tot november vindt in Keulen in het Wallraf-

Richartz-Museum een dubbeltentoonstelling plaats, de Exaltations-serie gecombineerd met laat-Middeleeuwse schilderkunst. Zo ontstaat een dialoog met de religieuze schilderijen waarin net als in het betreffende werk van Dolron, zelfkastijding aan de orde komt. Thomas Wrede, haar mede-exposant, fotografeert amusementsparken. Naast zijn werk wordt vroeg-barokke grafische kunst die het paradijs verbeeldt geplaatst. De titel van de expositie luidt *Hotel California*, refererend aan de gelijknamige plaat van The Eagles uit 1976. 'Verschrikkelijk', beaamt Dolron. 'Maar de curator, niet de eerste de beste, heeft daar een heel eigen bedoeling mee. Ik moet er alleen nog achter komen welke.'

De wat obligate Hotel California-connectie staat, zo leert ons de website van het museum, voor het hemelse en helse in de werelden van Dolron en Wrede blijkens de strofe *This could be heaven or this could be hell* in het Eagles-nummer. Ofschoon Dolron bij het grote publiek bekend is geworden door haar Xteriors-serie, kun je haar niet vastpinnen op één stijl. De zes series (Exaltation, Blind, Gaze, Xteriors, Cuba en vroeg werk: losse beelden over dode dieren en zelfportretten die later zijn gebundeld tot Selected Works 1991-1993) zijn, hoewel onmiskenbaar des Dolrons, alle heel uiteenlopend. Bang om een nieuw onderwerp aan te boren zonder haar herkenbaarheid te verliezen, is Dolron niet. Voor het uitkristalliseren van de 'Xteriors-stijl' die haar beroemd maakte, zal ze niet kiezen. 'Natuurlijk is het elke keer weer heel moeilijk om een onderwerp te vinden waarop je verliefd wordt. Ook moet je de gelegenheid vinden het te kunnen maken', peinst Dolron. 'Maar daarnaast wil ik mezelf niet vervelen door constant hetzelfde te doen. Tot nog toe is het gelukt om stijlen te vinden die mijn identiteit dragen.' Cameratrouw is Dolron geenszins. Zij gebruikt wat nodig is voor het onderwerp. Werd Exaltation op kleinbeeld geschoten, omdat dat noodzakelijk was voor het onderwerp: een en al beweging, de Cuba-serie fotografeerde zij met zowel middenformaat (Hasselblad) als grootformaat 4 x 5 (Linhof technische camera). Xteriors is eveneens een combinatie tussen diverse camera's. De beeldmanipulatie van Dolrons foto's geschiedt met behulp van André Beuving en Stephan Lesger. Soms worden wel 15 verschillende lagen subtiel over elkaar heen gefotoshopt. 'Technisch heb ik tot op een bepaalde hoogte inzicht, maar het is erg prettig om iemand ernaast te hebben die het uitvoerende werk doet, terwijl ik de nodige afstand kan nemen om de compositie te regisseren.'

In 2002 beleefde Dolron de eerste expositie van drie beelden van het Xteriors-werk, bij haar toenmalige galerie, Galerie Loerakker. 'De pers was goed, en de verkoop ook', zegt ze. 'Ik had ze allemaal kunnen verkopen, maar ik heb gelukkig wat werk van die series bewaard. De galerie mocht er drie van ieder werk verkopen. Je hebt ook een verantwoor-

delijkheid naar jezelf en de kopers toe.' Niet onverstandig, inmiddels doet 'een DD' tussen de acht- en vijftigduizend euro. Dat betekent: exclusieve oplages van 'acht plus acht', dus acht kleinere en acht grote beelden. Het wekt geen verbazing dat Dolron doelbewust alleen exposeert in galeries en musea en zich niet of nauwelijks verwaardigt werk in opdracht te maken. 'Ik verkeer in de gelukkige situatie dat ik heel goed kan leven van mijn werk zonder opdrachten voor anderen te hoeven doen', vindt ze. 'Om autonoom te zijn is tot nu toe een bewuste keuze geweest. Ik ben niet van de reclamefotografie, maar portretfoto's voor bladen sluit ik in de toekomst niet uit.'

Nu heeft ze nog even andere prioriteiten. 'Le Monde belde vandaag', vertelt Dolron later, vanachter een zoete tiramisu en straffe espresso in een Italiaans restaurant. 'Ze vroegen of ik portretten wilde maken van de ontwerpers van vier vooraanstaande Parijse modehuizen, waaronder Dior. Ik heb nee gezegd.' Ze kijkt bijna beschaamd. 'Want ik zit nu twee weken bij Souverein mijn beelden te printen voor een expositie in Keulen en daarna ga ik twee weken met mijn zus en nichtje en neefje naar Turkije. In een wildwaterbaan met de familie.'

Series

Exaltation (1993), *Selected Works* (1994) *Blind* (1995), *Gaze* (1998), *Xteriors* (2001 – heden), *Te dí todos mis sueños* (2002)

Primaire literatuur

D. Dolron, *Desiree Dolron* (Editions Xavier Barral, Paris 2006)

D. Dolron, *Desiree Dolron*, Terra-Lannoo 2005

D. Dolron, *Te dí todos mis sueños*, W-A-J Foundation, London 2003, (limited edition).

D. Dolron, *Exaltation. Images of Religion and Death*, DDH Foundation, Amsterdam 2000

D. Dolron, *The Silence of the Eye*, DDH Foundation, Amsterdam 1995

D. Dolron, *Selected Works*, DDH Foundation, Amsterdam 1993 (limited edition)

D. Dolron, *Stranded*, DDH Foundation, Amsterdam 1990 (limited edition)

Toekomstige tentoonstellingen

7 september tot 18 november: *Hotel California – Dolron & Wrede in Dialog*. Wallraf-Richartz-Museum, Keulen (info: www.museenkoeln.de/wallraf-richartz-museum);

2 oktober tot 30 december: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Calle Santa Isabel 52, Madrid (info: www.museoreinasofia.es).

Xteriors VIII
(2001-2006);
Courtesy Galerie
Gabriel Rolt

Te dí todos mis sueños, Cuba (2002); Courtesy Galerie Gabriel Rolt

